

CZU: 347.965.42

[https://doi.org/10.52277/1857-405.2024.4\(71\).03](https://doi.org/10.52277/1857-405.2024.4(71).03)

JUSTIȚIE DEDICATĂ DEZVOLTĂRII DURABILE: MEDIEREA ÎN CAZURI DE VIOLENȚĂ DOMESTICĂ

Simona FRANGULOIU,
*formator, Institutul Național
al Magistraturii,
lect. univ., dr., Universitatea
„Constantin Brâncoveanu”
din Pitești, România*
<https://orcid.org/0009-0004-0659-0512>

SUMAR

Medierea reprezintă una dintre cele mai inovative și utile metode de stingere a acțiunii penale, ca metodă a justiției restaurative. De asemenea, apreciem că ar putea fi considerată ca o concretizare a principiului minimei intervenții a statului în anumite tipuri de cauze penale, în cazul faptelor de o gravitate redusă, lăsând la aprecierea persoanelor implicate decizia de a dresa sau nu un proces penal ori de a stinge acest proces prin forma de împăcare a medierii. Deși ar putea exista păreri contrare, bine argumentate, în sensul că nu în toate situațiile ar fi indicată sau utilă (în special, în cazul infracțiunilor de violență domestică), în opinia noastră, medierea trebuie să aibă aptitudinea de a stinge raportul penal de conflict și în asemenea situații, în virtutea principiului la care ne referim.

Cuvinte-cheie: mediere, justiție restaurativă, acțiune penală.

Introducere

În România, în demersul de a formula un răspuns adecvat fenomenului violenței domestice, Legea nr. 217/2003 [6] propune două căi de soluționare a cauzelor de această natură: prin procedură judiciară sau printr-o procedură alternativă de soluționare a disputelor, și anume medierea.

Instituția medierii își are originea în Decizia - cadru a Consiliului Uniunii Europene din 15 martie 2001 [2], pe care o definește: „o cale de soluționare a conflictului dintre victimă și autorul infracțiunii, ce poate să aibă loc înainte sau pe durata procedurii penale și care se desfășoară prin medierea unei persoane competente”.

JUSTICE DEDICATED TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT: MEDIATION IN CASES OF DOMESTIC VIOLENCE

SUMMARY

Mediation is one of the most innovative and useful methods of extinguishing criminal prosecution as a method of restorative justice. We also consider that it could be seen as a concretization of the principle of minimum state intervention in certain types of criminal cases, in the case of less serious offenses, leaving it up to the involved persons to decide whether or not to terminate a criminal case or to settle the case through the reconciliation form of mediation. Although there may be contrary opinions, which are of course well reasoned, to the effect that mediation would not be appropriate or useful in all situations (particularly in the case of domestic violence offenses), in our opinion, mediation must also be able to settle the criminal conflict in these situations, by virtue of the above-mentioned principle.

Key-words: mediation, restorative justice, criminal proceedings.

Art. 10 al Deciziei - cadru stabilește că fiecare stat-membru se va asigura că orice acord între victimă și infractor, rezultat al medierii în cauzele penale, va fi luat în considerare, deoarece nu este admisibil ca între relațiile dintre membrii aceleiași familii să intervină statul, fără a se ține seama de opinia și poziția acestora față de conflictul ce face obiectul procedurii penale sau medierii.

România a adoptat legislația cadru, respectiv Legea nr. 192/2006 [6], care definește conceptul din punct de vedere juridic și stabilește procedura de urmat, în timp ce Legea nr. 217/2003 nu are clarificări în acest sens, ceea ce generează dificultăți în aplicarea efectivă a procedurii alternative în aceste cazuri.

De asemenea, Codul de procedură penală român (CPP) prevede în dispoziția înscrisă în art. 16 lit. g) încheierea unui acord de mediere în con-

dițiile legii, ca impediment la continuarea exercitării acțiunii penale [1, art. 16, lit. g]; secțiunea dedicată reglementării acțiunii civile subsecvente acțiunii penale consacră prin art. 23, ca mod de stingere a acțiunii civile, tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile [1, art. 23].

Nu în ultimul rând, medierea reprezintă și o cauză de suspendare a urmăririi penale, potrivit art. 312 alin. (3) CPP, procesul penal urmând a fi reluat din oficiu la încheierea procedurii de mediere [1, art. 312, alin. (3)].

Dispoziții conținute de Legea privind medierea și organizarea profesiei de mediator în materie

Legea-cadru nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator a creat cadrul ce permite părților să recurgă, în mod voluntar, la procedura alternativă în cauzele civile, de dreptul familiei, comerciale, penale sau decurgând din alte tipuri de raporturi juridice, fiind consacrat caracterul alternativ al procedurii medierii, dar și principiile călăuzitoare pe care a fost construită procedura, respectiv neutralitatea, imparțialitatea și confidențialitatea, ca arhitectură secvențională a unei modalități atipice de stingere a acțiunii penale.

Pentru o mai bună abordare a instituției, apreciem necesar a analiza dispozițiile celor două acte normative referitoare la mediere, ca metodă alternativă de soluționare a conflictelor și impedimentele pe care aceste dispoziții le ridică practicienilor.

Legea specială reglementează procedura medierii ca pe o facultate pe care părțile o au la dispoziție în cauzele ce au ca obiect violența domestică, stabilind totodată, obligația persoanelor cu atribuții în instrumentarea unor asemenea cauze să îndrume părțile spre această alternativă.

În acest sens, deosebit de importantă este dispoziția înscrisă în art. 27 alin. (2) din Legea nr. 217/2003, conform căreia medierea nu împiedică desfășurarea procesului penal sau aplicarea dispozițiilor acestei legi. În același timp, dispozițiile procedurale clare referitoare la modalitățile concrete de derulare a medierii în cazul în care aceasta se desfășoară înaintea începerii procesului penal sau după ce procesul a început sunt extrem de lapidare, ceea ce conduce la dificultăți în aplicarea practică a instituției.

În același timp, Legea nr. 192/2006 stabilește că medierea poate avea loc în cauzele penale în care retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală și se poate desfășura înainte de începerea procedurii penale, în termenul prevăzut de lege pentru in-

roducerea plângerii prealabile sau după începerea procesului penal.

Este de observat că atunci când medierea are loc după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata, se suspendă, în temeiul prezentării de către părți a contractului de mediere; suspendarea poate dura până când procesul de mediere se încheie, dar nu mai mult de trei luni de la semnarea contractului de mediere [6, art. 70, alin. (2)], or, această prevedere contravine flagrant dispozițiilor anterior menționate din Legea nr. 217/2003, care prevăd că medierea nu împiedică derularea procesului penal.

Dispoziții referitoare la soluționarea conflictelor în familie și cauzelor penale

Legea-cadru privind medierea conține câteva dispoziții, lapidare, menite a reglementa conflictele în familie și cauzele penale.

Astfel, art. 64 din lege prevede:

„1) Pot fi rezolvate prin mediere neînțelegerile dintre soți privitoare la:

- a) continuarea căsătoriei;
- b) partajul de bunuri comune;
- c) exercițiul drepturilor părintești;
- d) stabilirea domiciliului copiilor;
- e) contribuția părinților la întreținerea copiilor;
- f) orice alte neînțelegeri care apar în raporturile dintre soți cu privire la drepturi de care ei pot dispune potrivit legii.

(1[^]1) Acordurile de mediere încheiate de părți, în cauzele/conflictele ce au ca obiect exercițiul drepturilor părintești, contribuția părinților la întreținerea copiilor și stabilirea domiciliului copiilor, îmbracă forma unei hotărâri de expedient.

(2) Înțelegerea soților cu privire la desfacerea căsătoriei și la rezolvarea aspectelor accesorii divorțului se depune de către părți la instanța competentă să pronunțe divorțul”.

Observăm că aceste dispoziții nu conțin nici o referire cu privire la cauzele de violență domestică, ci doar la cauzele civile.

Singura dispoziție ce are în vedere existența unor relații abuzive este înscrisă în art. 66 din lege, care prevede:

„(1) Înainte de încheierea contractului de mediere sau, după caz, pe parcursul procedurii, mediatorul va depune toate diligențele pentru a verifica dacă între părți există o relație abuzivă ori violentă, iar efectele unei astfel de situații sunt de natură să influențeze medierea și va decide dacă, în asemenea circumstanțe, soluționarea prin mediere este potrivită. Dispozițiile art. 54 sunt aplicabile în mod corespunzător.

(2) Dacă, în cursul medierii, mediatorul ia cunoștință de existența unor fapte ce pun în pericol creșterea sau dezvoltarea normală a copilului ori prejudiciază grav interesul superior al acestuia, este obligat să sesizeze autoritatea competentă”.

Nici aceste dispoziții nu fac alte referiri decât în ceea ce privește simpla verificare a existenței unei relații abuzive sau violente. În măsura în care mediatorul ia cunoștință de punerea în primejdie a dezvoltării copilului ori a interesului superior al acestuia, el are obligația de a sesiza organul competent.

Legea nu formulează nicio referire cu privire la natura faptelor care ar putea produce aceste stări de pericol și nici cu privire la modalitatea în care ajunge la concluzia existenței unei relații violente ori abuzive, astfel încât putem afirma că, în mod deliberat, legiuitorul a preferat o variantă deschisă a normei, pentru a fi acoperite toate situațiile ce ar putea apărea în practică.

Secțiunea a doua a capitolului VI este dedicată soluționării cauzelor penale prin mediere. Deși titlul pare să conțină prevederi care să reglementeze o modalitate aparte de soluționare a cauzelor, în realitate, și acestea sunt lapidare.

Există o rațiune pentru aparenta lipsă de rigurozitate, ea constă în obligativitatea dispozițiilor cuprinse în CPP, care reprezintă dreptul comun în materie, și orice cauză, indiferent de natura ei, trebuie soluționată potrivit aceluiași dispoziții procesuale, la fel cu oricare altă cauză. Acolo unde legiuitorul a înțeles să instituie excepții, a prevăzut în mod expres dispozițiile cu acest caracter.

Astfel, art. 67 din Legea-cadru prevede:

„(1) Dispozițiile din prezenta lege se aplică și în cauzele penale, atât în latura penală, cât și în latura civilă, după distincțiile arătate în prezenta secțiune.

(2) În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală, dacă autorul a recunoscut fapta în fața organelor judiciare sau, în cazul prevăzut la art. 69, în fața mediatorului.

(2¹) În cauzele penale în care medierea este posibilă în condițiile prevăzute la alin. (1) și (2), aceasta trebuie să se desfășoare astfel încât victima să nu se găsească în contact cu făptuitorul, cu excepția cazului în care părțile își exprimă acordul la încheierea contractului de mediere.

(2²) Încheierea unui acord de mediere în latura penală a unei infracțiuni, conform alin. (1), constituie o cauză sui-generis care înlătură

răspunderea penală. Încheierea unui acord de mediere în latura penală, în condițiile prezentei legi, poate interveni până la citirea actului de sesizare a instanței.

(3) Părțile și subiecții procesuali nu pot fi constrânși să accepte procedura medierii”.

Prin Decizia nr. 397 din 15 iunie 2016 pronunțată de Curtea Constituțională a fost admisă excepția de neconstituționalitate a art. 67 din Legea nr. 192/2006 în interpretarea dată prin Decizia nr. 9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală și s-a constatat că acestea sunt constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.

Potrivit acestei decizii, au fost modificate dispozițiile art. 2² în sensul stabilit de Curtea Constituțională, fiind prevăzută limita de timp până la care se poate încheia acordul de mediere, textul de lege formulând referire și la natura acordului ca fiind o cauză *sui-generis* de înlăturare a răspunderii penale.

Din punctul nostru de vedere, deși susținem că încheierea acordului de mediere conduce la înlăturarea răspunderii penale, considerăm că mai degrabă este o modalitate *sui-generis* de împăcare a părților. De altfel, acesta este și înțelesul termenului de mediere: potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, medierea este definită ca: „**1. Intervenție pentru realizarea unei înțelegeri între două sau mai multe părți adverse Si: mijlocire (1), (inv.) mediație (1). 2. Demersuri oficiale pentru a preveni sau a pune capăt ostilităților dintre două sau mai multe state**” [3].

Tot Legea nr. 217/2003 prevede în art. 27 alin. (2) că medierea poate fi realizată de mediatorii autorizați [5, art. 27, alin. (2)].

Concluzia se impune de la sine, câtă vreme nu este posibilă încheierea unui acord de mediere altfel decât de și în fața unui mediator, conform legii cadru.

Considerăm că față de natura procesului medierii, care este extrem de delicată și ridică numeroase și majore dificultăți, atât de natură practică cât și de natură etică, eliminarea dispozițiilor referitoare la realizarea medierii prin consiliul de familie a fost mai mult decât benefică, deoarece era vorba de dispoziții extrem de riscante [7, p. 56], dar și dificil de pus în operă; ar fi fost dificil pentru membrii unei familii, chiar reuniți într-un asemenea consiliu, să realizeze medierea, care astfel ar fi rămas lipsită de finalitate practică și eficiență, cu atât mai mult cu cât

acest proces se impunea a fi realizat de persoane cu pregătire în domeniu și care nu aparțin cadruului familial.

Această soluție era necesară, în special, în cazurile de violență domestică, domeniu ce necesită pregătire de specialitate, inclusiv psihologică, astfel încât a fost și este necesară selecționarea și pregătirea atentă a mediatorilor; aceștia trebuie să posede abilitățile necesare de a pregăti persoanele implicate pentru derularea programului [8, p. 98], de a asigura avansarea discuțiilor de o manieră civilizată și sigură, de a ghida părțile în fazele cele mai dificile și de a le încuraja să se implice total și creativ, iar modalitățile concrete de intervenție în asemenea situații implică și pregătirea specială a profesioniștilor.

Dispoziția menționată se coroborează cu cea înscrisă în art. 27 alin. (2) din Legea nr. 217/2003 anterior precizată, în care este prevăzută posibilitatea de a apela la mediere, în condițiile legii.

Este adevărat că Legea nr. 192/2006 a încercat să corecteze situațiile și dispozițiile ce erau aproape inaplicabile în formele anterioare ale legii și să completeze unele dintre aspectele menționate, prin stabilirea condițiilor pe care trebuia să le îndeplinească persoanele care doresc să devină mediatorii [6, art. 7, 9], precum și modalitățile de autorizare și avizare a standardelor de formare în domeniul medierii. Observăm, totuși, că cerințele minime privind profesia de mediator nu privesc câteva calități esențiale, cum ar fi: abilitățile personale și obiectivele cursului de pregătire și, în acest sens, ne permitem observația că mediatorii ar trebui să reprezinte o largă arie de domenii de activitate, recrutarea să fie făcută din toate grupurile sociale (ținând seama de nivelul de educație și pregătire), inclusiv din rândul minorităților etnice și religioase, fără a omite faptul că este necesar ca mediatorii să aibă un anumit nivel de cultură generală, să dovedească o bună cunoaștere a mediului social în care trăiesc și muncesc, să aibă un nivel înalt de maturitate psiho-comportamentală - cerințe stabilite prin Recomandarea nr. 19/1999 a Consiliului European, cerințe care nu sunt prevăzute în legislația română conform acestei recomandări. De altfel, o lacună a acestor dispoziții o reprezintă, în opinia noastră, lipsa obligativității studiilor superioare juridice: apreciem că un mediator ar trebui să aibă studii juridice, absolut necesare pentru realizarea unui act de mediere în conformitate cu toate cerințele legale, având în vedere că, de regulă, încheierea unui acord de mediere intervine, de regulă, ulterior declanșării procedurii legale (civile ori penale) [13].

Legea a acordat o deosebită atenție procedurii medierii și modului în care se încheie medierea. În acest sens, sunt prevăzute trei modalități pentru închiderea medierii și anume: încheierea unei înțelegeri între părți; constatarea eșuării medierii; denunțarea contractului de mediere de către una din părți.

Din coroborarea argumentelor expuse anterior, dar și din coroborarea dispozițiilor celor două acte normative, se constată că, în textul Legii nr. 217/2003 cu referire la medierea în cazurile de violență domestică, sunt insuficiente și lipsite de coerență, atât din punct de vedere substanțial, cât și din punct de vedere procedural, ceea ce conduce, în mod necesar, la dificultăți în ce privește implementarea în practică a acestor dispoziții.

Deși Legea nr. 192/2006 a fost adoptată în considerarea Recomandării Consiliului European nr. 19/1999 privind medierea în materie penală [9], care, în Memorandumul Explicativ, definește conceptul de mediere și modelele consensuale de rezolvare a conflictelor, este de observat că dispozițiile din cuprinsul recomandării nu se regăsesc în totalitate în corpul legii și, mai mult, prin lege s-a prevăzut că este atribuția Consiliului de mediere să elaboreze regulamentul privind organizarea și funcționarea sa, precum și standardele de formare în domeniul medierii, ceea ce nu era necesar, deoarece toate aceste reglementări puteau fi preluate din chiar cuprinsul recomandării, având în vedere necesitatea de apropiere a legislațiilor statelor membre, astfel încât această dispoziție tranzitorie nu a făcut nimic altceva decât să întârzie nejustificat aplicarea legii. Cu toate că, din punct de vedere al dreptului comunitar, spre deosebire de regulament și directivă, recomandarea nu are forță juridică și nu impune obligații pentru statele membre și nu sunt supuse controlului jurisdicțional al CJCE, dar sunt acte comunitare care, potrivit art. 211 din TCE, sunt emise de Comisie cu privire la materiile care fac obiectul tratatului, atunci când acesta le prevede în mod expres sau când Comisia le consideră necesare. Prin urmare, recomandările nu conferă drepturi și nu creează obligații, dar Curtea de Justiție a statuat că ele trebuie avute în vedere de către instanțele naționale, în măsura în care contribuie la clarificarea unor obligații naționale și a celor comunitare cu caracter coercitiv și pot determina statele membre să adopte măsuri sau norme juridice în diferite domenii. Rezultă că recomandările Comisiei și Consiliului reprezintă, de fapt, invitația adresată statelor de a adopta o anumită regulă de conduită, apropiin-

du-se de un tip de directivă ce nu are caracter obligatoriu, dar care are un rol, deloc neglijabil, de sursă indirectă de apropiere a legislațiilor naționale.

Este adevărat că Legea-cadru a medierii respectă câteva dintre principiile fundamentale ale conceptului de justiție restaurativă, instituite de Recomandarea amintită, care reflectă elementele esențiale ale acestei metode de abordare a criminalității, cu accent pe cazurile de violență domestică, și care conferă specificitate acestui nou model de prevenire și control al criminalității, trasând totodată și coordonatele generale, și anume:

- infracțiunea este percepută ca un prejudiciu;
- activitatea restaurativă este focalizată într-o mai mare măsură pe prejudiciul cauzat prin infracțiune decât pe transgresiunea normei penale [8, p. 93];
- acordă un interes egal victimei și infractorului, implicându-i, în același timp și în aceeași măsură, în înfăptuirea actului de justiție;
- pune accent pe reabilitarea victimelor, acordându-le sprijin și răspunzând nevoilor acestora, așa cum sunt percepute de către victimă;
- acordă sprijin infractorilor, încurajându-i să înțeleagă, să accepte și să-și îndeplinească obligațiile față de victimă și față de comunitate;
- oferă ocazia unei comunicări, directe sau indirecte, între victimă și infractor;
- comunitatea reprezintă un factor esențial, încurajând colaborarea părților, reabilitarea victimei, reintegrarea infractorilor – deziderate care, în anumite cazuri, sunt mai greu de atins prin coerciție și izolare;
- arată respect față de toate părțile implicate;
- eficiența și rezultatele actului de justiție sunt cuantificate prin gradul în care reparația morală și materială a fost realizată, dar nu prin gravitatea pedepsei aplicate.

Din analiza acestor principii și având în vedere caracterul și natura specială a relațiilor de familie, analiza cantitativă și modul de soluționare calitativă [10] a cauzelor ce implică violență domestică, ne permitem aprecierea că acest mod de soluționare reprezintă metoda optimă de satisfacere a intereselor victimei, ale infractorului, care nu sunt incompatibile. Este o soluție constructivă din punct de vedere social și reprezintă cel mai bun răspuns al societății în beneficiul tuturor părților interesate, deoarece

oferă posibilitatea de îmbunătățire a relațiilor de familie, ceea ce o pedeapsă (care, pentru infractor, dobândește o valență preponderent aflictivă) nu este în măsură să realizeze cu tot atâta eficacitate, dar și realizarea dezideratului fundamental al justiției penale, acela de a asigura starea de normalitate în desfășurarea relațiilor sociale, reinsertia și reeducarea infractorilor într-o manieră lipsită de coerciția specifică aplicării unei sancțiuni penale, dar mult mai eficientă.

Este adevărat că s-au adus argumente puternice împotriva medierii în cauzele de violență domestică motivate de faptul că există un dezechilibru de putere între infractor și victimă, aceasta din urmă este, în cele mai multe cazuri, incapabilă să-și articuleze propriile nevoi și poate fi expusă la noi acte de violență din partea agresorului, dar și că există riscul ca promovarea medierii să reprezinte un semnal că violența domestică nu este o infracțiune, ci o chestiune ținând de sfera strict privată a familiei.

Totuși, argumentele în favoarea acestui proces par a fi mai raționale și tind să satisfacă într-o mai mare măsură atât interesele victimei directe și a celor colaterale cât și interesul general al societății, în special, în cazurile de violență ocazională [11, p. 95].

Recurgerea la procedura în instanță ar putea conduce la o exacerbare a conflictului [7, p. 58], în timp ce medierea, ca metodă participativă de soluționare a conflictului, poate însemna o mai mare responsabilizare a părților, o încurajare de a pune capăt conflictului și violenței [7, p. 58].

În acest context se impune precizarea că participarea infractorului la procesul de mediere nu trebuie folosită împotriva sa în situația în care dosarul este retrimis instanței penale, iar acceptarea sau recunoașterea faptelor de către acesta, cu prilejul medierii, nu poate fi folosită ca probă în procedurile penale ulterioare, iar dacă medierea are succes, instanța penală trebuie să accepte rezultatul și, în consecință, procedura penală încetează (se va dispune, după caz, încetarea urmăririi penale sau încetarea procesului penal, în temeiul art. 16 lit. g CPP).

Astfel, perioada limitată de timp alocată medierii reprezintă garanția că sistemul de justiție penală primește în timp util rezultatele subsecvente medierii, pentru a lua deciziile corespunzătoare fără întârziere, fiind respectat în această modalitate și dreptul la o durată rezonabilă a procedurilor, ca parte a dreptului la un proces echitabil, instituit de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Pe de altă parte, în situația în care între părți există neînțelegeri grave, este evident ca medi-

erea nu reprezintă metoda optimă de stingere a conflictului, deoarece nu poate exista o participare liberă și voluntară [12]; cum procesul de mediere implică nu numai o participare activă a părților, ci și luarea unor decizii în propriul interes, este posibil să se producă un dezechilibru în cazul dependenței unei părți de cealaltă, dar există și riscul comiterii unor noi acte de violență, soluțiile în aceste cazuri fiind fie echilibrarea balanței de către mediator, fie abandonarea procesului de mediere [12].

Concluzii

Apreciem că suntem îndreptățiți a sublinia că medierea, ca parte a conceptului de justiție restaurativă, presupune transferul de responsabilitate către comunitate sub aspectul reinsertiei sociale a infractorilor, dar și controlul asupra membrilor săi [4], dar în România există dificultăți atât în ce privește implicarea comunității în procesul restaurativ, cât și în ce privește implicarea instituțiilor abilitate prin lege cu atribuții în acest sens, care sunt lipsite de o abordare complexă și specifică, nu și-au adaptat procedurile la nevoile victimei și nu sunt în măsură să urmărească dacă acțiunile întreprinse au dat rezultatul scontat, fără a omite că instituțiile respective nu pot lucra separat de sistemul de justiție, care trebuie să dețină suficiente pârghii pentru a-și asigura rolul de control al activității restaurative, cu atât mai mult cu cât controlul este necesar din perspectiva respectării drepturilor individuale ale părților implicate în acest proces.

Din această perspectivă, se impune concluzia că analiza sistemului de justiție restaurativă este orientată spre regândirea și redefinirea principiilor care stau la baza acțiunii generate de transgresiunea normelor penale, dar și spre realizarea unei depline consonanțe între reacția statului la încălcarea normei penale și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei.

Referințe bibliografice

1. Cod de procedură penală al României: Legea nr. 135 din 15 iulie 2010. În: *Monitorul Oficial*, 2010, nr. 486.
2. Decizia-cadru 2001/220/JAI a Consiliului din 15 martie 2001 privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale. În: *Jurnal Oficial*, L 082, 22/03/2001, p. 0001-0004.
3. Dicționar explicativ al limbii române. <https://dexonline.ro/definitie/mediere/definitii> (vizitat 11.11.2024).
4. Giles G.W. Administrarea justiției pentru minori și tineri în comunitate”, Seminarul „Politici penale și politici penitenciare”. București, mai 2003.
5. Legea României pentru prevenirea și combaterea violenței domestice: Legea nr. 217 din 22 mai 2003. În: *Monitorul Oficial*, 2020, Partea I, nr. 948.
6. Legea României privind medierea și organizarea profesiei de mediator: Legea nr. 192 din 16 mai 2006. În: *Monitorul Oficial*, 2006, nr. 441.
7. Raport final ABA CEELI, USAID: Violență domestică în România: legislație și sistemul judiciar, 2007. https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnad216.pdf (vizitat 14.11.2024).
8. Rădulescu S., Banciu D. *Evaluarea sistemului de justiție restaurativă din România*. București: Oscar Print, 2004. 117 p.
9. Recomandarea Consiliului Europei nr. 19/1999 privind medierea în materie penală. <https://rm.coe.int/0900001680924d2e> (vizitat 14.11.2024).
10. Recomandarea rec (2000) 22 a Comitetului de Miniștri către statele membre în legătură cu îmbunătățirea implementării regulilor europene privind sancțiuni și măsuri comunitare. <https://rm.coe.int/16806f407c> (vizitat 14.11.2024).
11. Rimelspach R.L. Mediating family disputes in a world with domestic violence: How to devise a safe and effective court-connected mediation program. In: *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, 2001, Jan., 1, p. 95-112.
12. Recomandarea nr. R. 19 (99) a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la mediere în materie penală. Adoptată de Comitetul de Miniștri pe 15 septembrie 1999 la cea de-a 69-a întâlnire a reprezentanților miniștrilor. <https://www.blog.mediatoru.ro/recomandarea-nr-99-19-privind-mediarea-in-materie-penala/> (vizitat 11.11.2024).
13. Observații formulate de Consiliul Legislativ în Avizul referitor la proiectul Legii-cadru privind organizarea profesiei de mediator. <https://www.cdep.ro/proiecte/2006/100/80/5/cl185.pdf> (vizitat 14.11.2024).